

Петрига О.М., к.е.н., доцент

Інститут інтегрованих форм навчання НМетАУ.

Прус Ю.О., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

ЕКОНОМІЧНІ ЗАКОНИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Економічне зростання та реалізація потенційних можливостей будь-якої господарської системи (підприємства, країни та ін.) значною мірою залежить від того, наскільки раціонально розміщені її продуктивні сили і як ефективно вони використовуються.

Продуктивні сили (найпростіше) – це сукупність трудових ресурсів і засобів виробництва, основною складовою яких є праця людини. Розвиток і розміщення продуктивних сил, за будь-яких соціально – економічних умов, визначається дією певних економічних законів і закономірностей – категоріями того самого порядку, що і економічні закони.

Економічні закони – це об'єктивні закони розвитку суспільства, які відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ. Вони виражають найбільш істотні, стійкі зв'язки між явищами економічного життя суспільства, характеризують об'єктивні відносини (тобто такі, що не залежать від волі людей), які проявляються лише в процесі суспільно корисної трудової діяльності.

Об'єктивний характер економічних законів виявляється в тому, що вони не створюються і не можуть бути відмінені людьми, та діють незалежно від їх волі. Разом з тим, економічні закони, як і закони природи, можуть бути пізнані суспільством. Пізнання їх відкриває шлях до їх свідомого використання в практичній діяльності суспільства, що має дуже важливе значення.

Економічні закони діють не ізольовано, а в їх взаємодії і зв'язку, створюючи систему економічних законів. Дія їх найбільш повно проявляється на рівні виробничого підприємства.

На формування і розвиток продуктивних сил – найбільш впливають такі загальні економічні закони: економії часу; суспільного поділу праці; концентрації

виробництва; комплексного та пропорційного розвитку виробництва; адекватності виробничих відносин рівню розвитку продуктивних сил та ін.

До основних закономірностей розміщення продуктивних сил належать:

- закономірність ефективності розміщення продуктивних сил;
- закономірність територіального поділу праці;
- закономірність економічної цілісності регіону;
- закономірність раціональної інтеграції господарства;
- закономірність територіальної комплексності продуктивних сил;
- закономірність зближення рівнів соціально – економічного розвитку регіонів.

Дія закону економії часу проявляється в тенденції до неухильної економії часу, яка виражається у кількості робочого часу, затраченого на одиницю продукції, або в кількості продуктів, вироблених за певний час. Оскільки в процесі виробництва бере участь праця в її живій і уречевленій формах, продуктивність її визначається сумарними затратами робочого часу.

Підвищення продуктивності праці означає збільшення виробництва продукції за одиницю часу (або на одного середньорічного працівника).

Суспільними умовами, що породжують дію закону економії часу, є розвиток матеріальних і трудових елементів продуктивних сил та характер їх з'єднання, поліпшення всієї системи організації праці та виробництва, а також удосконалення територіальної і галузевої структури суспільного виробництва. Цей закон діє в нерозривному зв'язку із законом зростання потреб. Зростання виробництва породжує нові потреби, а зростання потреб вимагає дальшого зростання виробництва.

Під впливом дії закону суспільного поділу праці, який відбувається безпосередньо в результаті постійного розвитку продуктивних сил та інших економічних законів, розвивається закономірно спеціалізація виробництва – одна із форм суспільного поділу праці, який відбувається безперервно в результаті постійного розвитку продуктивних сил. Спеціалізація виробництва дає змогу зосередити основні господарські ресурси в невеликій кількості головних галузей, які найкраще відповідають місцевим природно – економічним умовам виробництва і найдоцільніше поєднуються між собою. Спеціалізація забезпечує найефективніше використання як природних факторів зростання продуктивності праці так і техніко – економічних, пов'язаних з додатковими капітальними вкладеннями при

інтенсифікації виробництва. Тому вона супроводжується збільшенням обсягу виробництва продукції при зменшенні витрат на її одиницю, що є дуже важливим результатом.

Закон адекватності виробничих відносин рівню розвитку продуктивних сил визначає взаємодію продуктивних сил і виробничих відносин. Прогрес людського суспільства базується на розвитку виробництва, яке являє собою єдність продуктивних сил і виробничих відносин. Виробничі відносини є формою розвитку продуктивних сил. Якщо виробничі відносини відповідають характеру і рівню розвитку продуктивних сил, вони стимулюють НТП і підвищення ефективності виробництва. У протилежному випадку виробничі відносини гальмують розвиток продуктивних сил. Тому підтримання адекватності рівня виробничих відносин з досягнутим рівнем продуктивних сил є важливою умовою ефективного функціонування і розвитку суспільного виробництва.

Закономірність ефективного розміщення продуктивних сил, як на нашу думку, є однією із найважливіших закономірностей, вона частково охоплює сферу впливу інших закономірностей (територіального поділу праці, комплексності та ін.), які їй підпорядковані. За цією закономірністю можливий ефект, що є найважливішим результатом суб'єктів господарювання, забезпечується найменшими можливими витратами виробництва, який може виражатися через прибуток (підприємства, регіону, галузі), а також через валовий обсяг виробництва товарів і послуг або величину національного доходу (країни чи великого регіону).

І економічні закони і закономірності відображають сталі зв'язки між усіма елементами розміщення продуктивних сил певного економічного простору, а тому є необхідним теоретико – методологічним підґрунтям в практичному застосуванні вираження поставлених завдань: обґрунтування перспектив розвитку територіально – виробничого комплексу; при виборі доцільних варіантів розміщення виробничих об'єктів та вдосконалення територіальної структури господарства; підвищення ефективності управління територіальним господарством та ін.

При цьому слід знати, що економіка кожної країни базується на факторах реального життя людей, має притаманні тільки їй певні особливості: природно-кліматичні, територіальні, національні, історичні, наявних ресурсів, рівня розвитку науки і техніки, спеціалізації і кооперації виробництва та ін. Вона любить порядок і дисципліну, базується на основі знань і досвіду свідомого дотримання дії (прояву) економічних законів розвитку суспільства для використання їх в підвищенні ефективності управління розвитком економіки.

Все це вимагає від керівників і спеціалістів різних рівнів господарської діяльності належних знань економічних законів та закономірностей розвитку продуктивних сил, механізмів їх дії, основних критеріїв і сукупностей показників, що розкривають сутність економічних явищ, методики і практичних навиків їх обчислення, аналізу і оцінки та використання всіх економічних важелів для підвищення ефективності господарювання. При цьому потрібно знати, що економічні процеси (економічна реформа, державне регулювання економіки та ін.) не здійснюються миттєво, вони потребують грошових і матеріальних витрат та часу. Примушення, штучне прискорення, сліпе копіювання, нехтування демократією, умовами і особливостями господарювання регіону, країни) та ін. є такими, що унеможливають отримання бажаних результатів та можуть привести підприємство і навіть країну до кризового стану.

Проведення економічних реформ та впровадження заходів державного регулювання економіки потребують наукового супроводження (обґрунтування), продуманих та виважених дій щодо прийняття господарських рішень, творчого підходу щодо використання позитивного досвіду економічно розвинутих країн та відповідальності за їх наслідки. Люба економічна реформа чи заходи державного регулювання мають бути ефективними, мати економічну, соціальну чи екологічну ефективність. Всебічне вивчення та дотримання в практиці регулювання розвитку економіки дії (впливу) економічних законів і закономірностей дає змогу оптимального розміщення підприємств різних галузей економіки та їх виробничих і соціальних інфраструктур, раціонального використання наявного природно-ресурсного потенціалу, підвищення ефективності суб'єктів господарювання, зміцнення їх економіки та значного покращення соціально-економічного стану всього населення країни.

Література

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Видав. Нац. університету «Львівська політехніка», 2005.-714с.
2. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки – К: Поліграфкнига, 1998.-304с.
3. Петрига О.М. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Навч.-метод. посіб.- К: ДП «Вид. дія «Персонал», 2009.-302с.